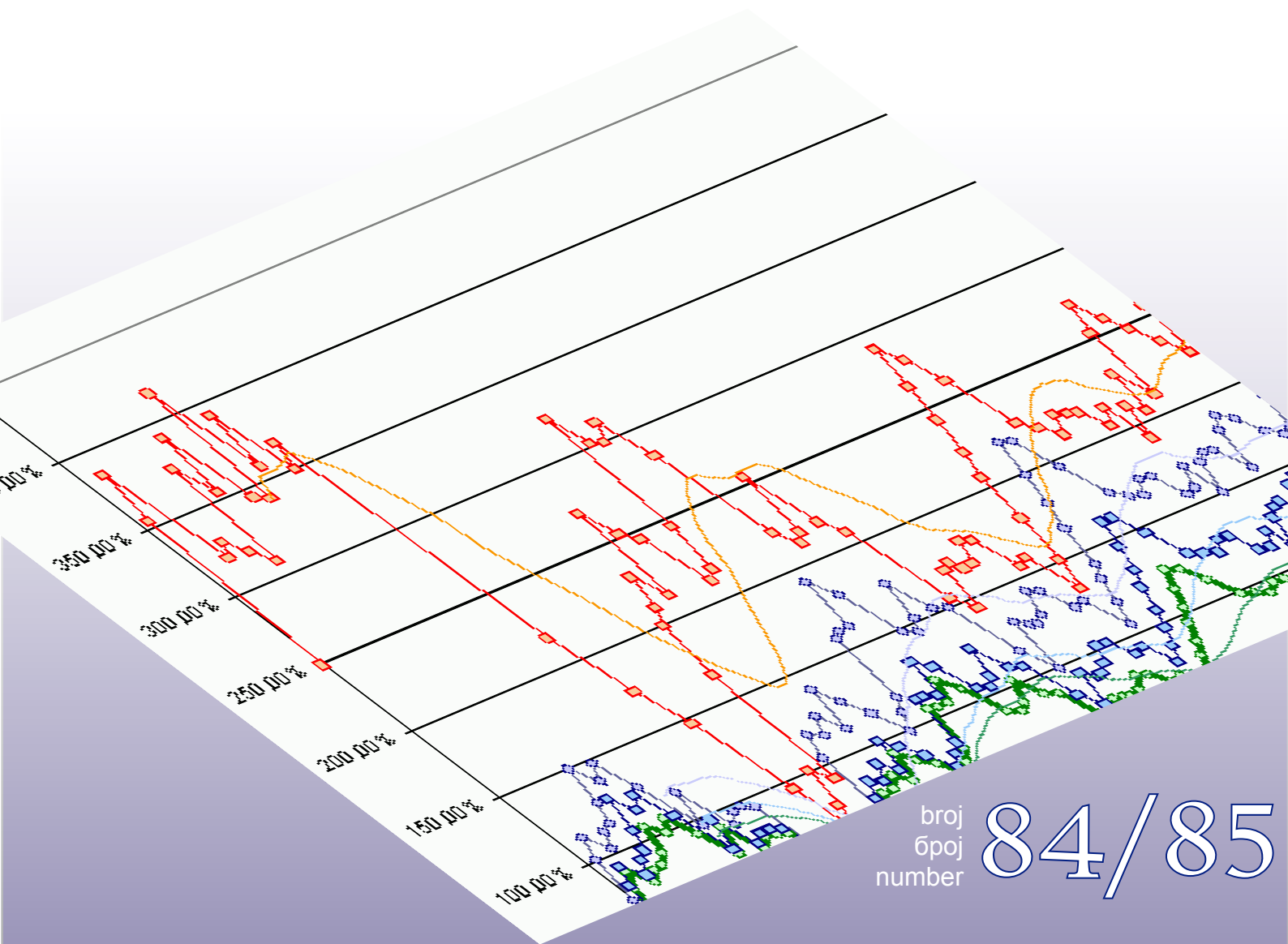

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

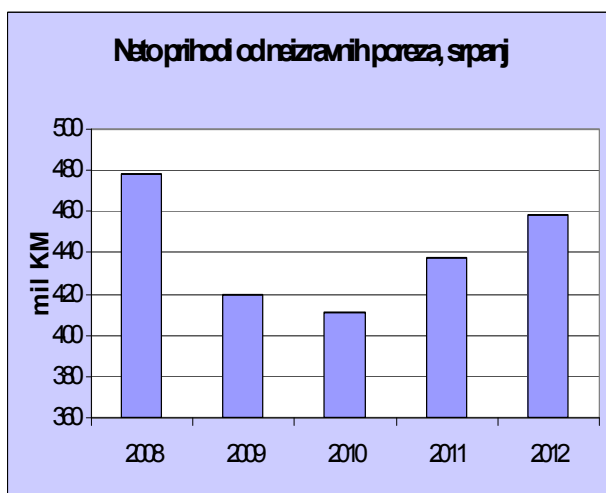

broj
број
number

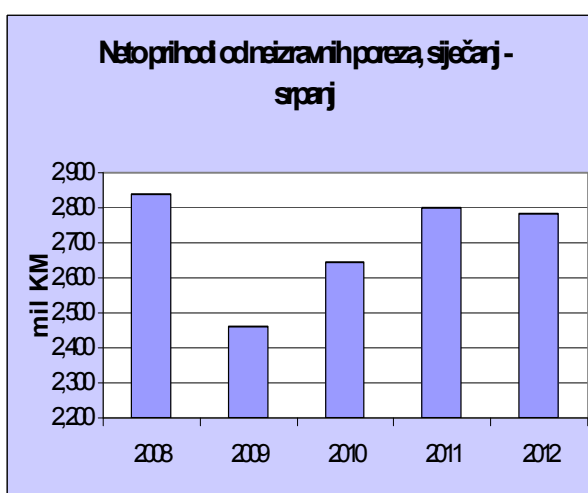
84/85

Uz ovaj dvobroj

Rast neto prihoda od neizravnih poreza u srpnju 2012. od 4,75% nije bio dovoljan da se kompenzira pad prihoda u prethodnom mjesecu (Grafikon 1). Prema preliminarnom izvještaju UNO o naplati neizravnih poreza za sedam mjeseci 2012.g. je naplaćeno 16 mil KM prihoda manje nego u istom razdoblju 2011.godine ili 0,6% (Grafikon 2). Osim negativnih trendova u ekonomiji

Grafikon 1

Grafikon 2

BiH koji se odražavaju u padu proizvodnje, potrošnje i zaposlenosti, na naplatu poreza utječe i efikasnost ubiranja prihoda, kretanje poreznih dugova i obim poreznih i carinskih prijevара. Pored analize prihoda od neizravnih poreza u razdoblju siječanj - srpanj 2012 u ovom dvobroju dajemo i opširan osvrt na dešavanja na Globalnom samitu Svjetske carinske organizacije koji je ove godine u cijelosti bio posvećen trošarinama. Prikaz mjera koje su preuzele zemlje koje su bile suočene sa velikim gubitkom prihoda od trošarina može biti koristan i za operativni rad UNO na suzbijanju prijevara, ali i za naplatu neizravnih poreza u cjelini, imajući u vidu rastući značaj prihoda od trošarina za fiskalnu bilancu BiH.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Analiza naplate prihoda od neizravnih poreza, siječanj - srpanj 2012	2
Globalni samit o trošarinama – pismo iz Brisela	7
Porezni prihodi županija i općina u FBiH	15
Konsolidirani izvještaji: JR, Institucije BiH, entiteti, I-VI 2012	22
Konsolidirani izvještaji: Središnja vlada, I-VI 2012	24
Konsolidirani izvještaji: Opća vlada, 2011 (konačni podaci)	25
Konsolidirani izvještaji: Središnja vlada, 2011 (konačni podaci)	26

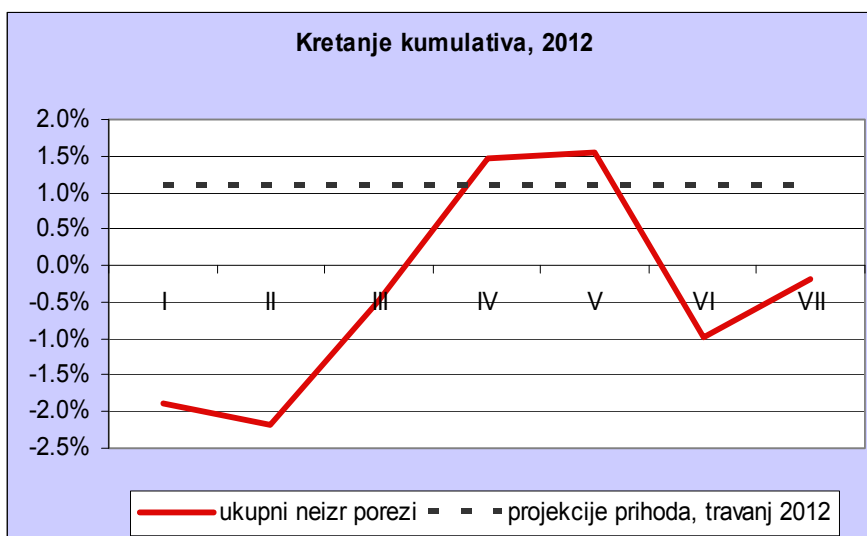
tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT suradnik
lektor : Darija Tošić, prof. anglistike

Naplata prihoda od neizravnih poreza, siječanj – srpanj 2012

(piše: dr.sc. Dinka Antić)

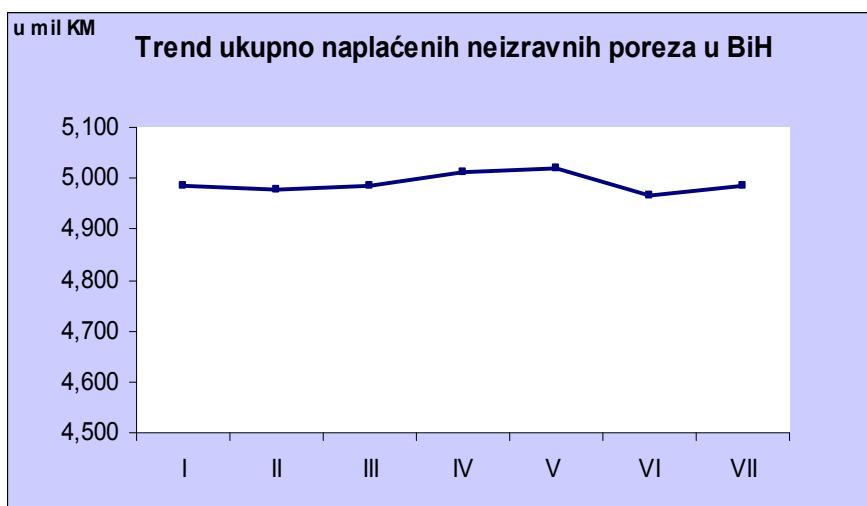
Ukupna naplata

Prema preliminarnom izvještaju UNO po vrstama prihoda u mjesecu srpnju 2012. naplaćeno je neto prihoda od neizravnih poreza 458,417 mil KM ili 4,75% više nego u istom mjesecu 2011. Na razini sedam mjeseci naplaćeno je 2,783 mlrd KM neto prihoda. Porast prihoda u srpnju nije bio dovoljan da kompenzira pad prihoda u lipnju, te je kumulativna naplata za razdoblje siječanj – srpanj 2012 u odnosu na isto razdoblje 2011. manja za 16 mil KM ili za 0,6%, što je za 1,7 p.b. ispod godišnjih projekcija Odjeljenja (Grafikon 1).

Grafikon 1

Klizeći trend prihoda od neizravnih poreza se uočava i iz Grafikona 2, koji pokazuje kretanje pomičnog dvanaestomjesečnog kumulativa.

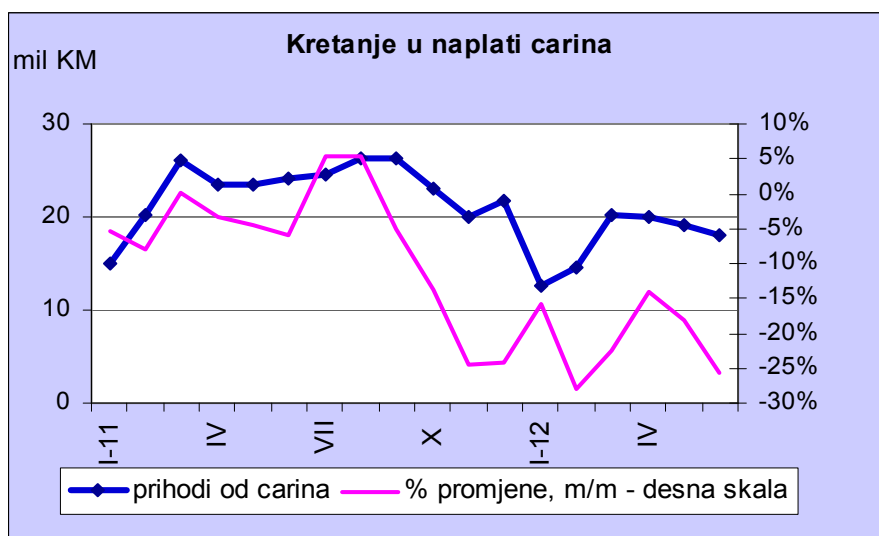

Grafikon 2

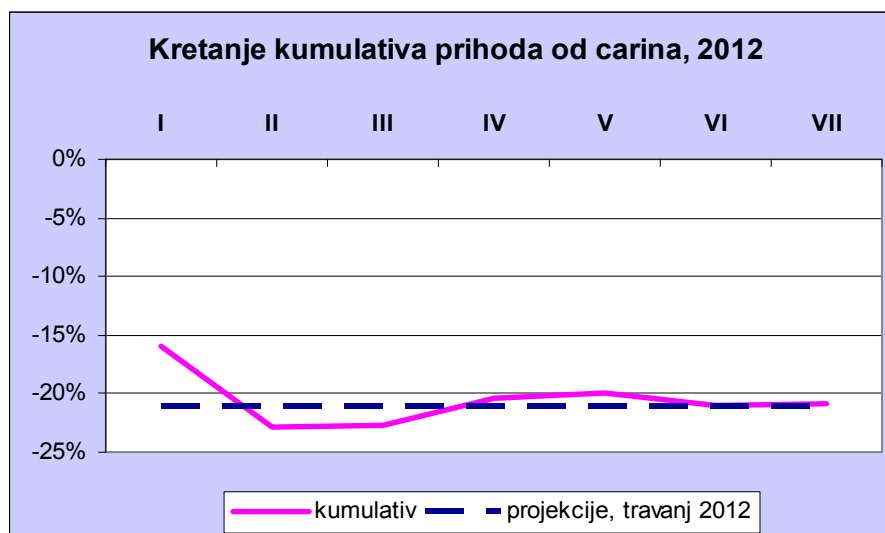
Analiza po vrstama prihoda

Carine

Nakon stabilizacije prihoda od carina, koja je bila rezultat petogodišnjeg procesa svođenja uvoza dobara podrijetlom iz EU na bescarinski uvoz, posljednja tri kvartala 2011. su donijela pogoršanje u naplati (Grafikon 3). Uzroci tome su, između ostalog, i ukidanje 1% carinskog evidentiranja od listopada 2011.g., te pad uvoza u 2012.g. U cjelini, naplata prihoda od carina u 2012.g. se kreće u okviru godišnjih projekcija Odjeljenja (Grafikon 4). Od oktobra se očekuje stabilizacija naplate prihoda na mjesečnoj razini s obzirom na nižu osnovicu za usporedbu iz posljednjeg kvartala 2011.

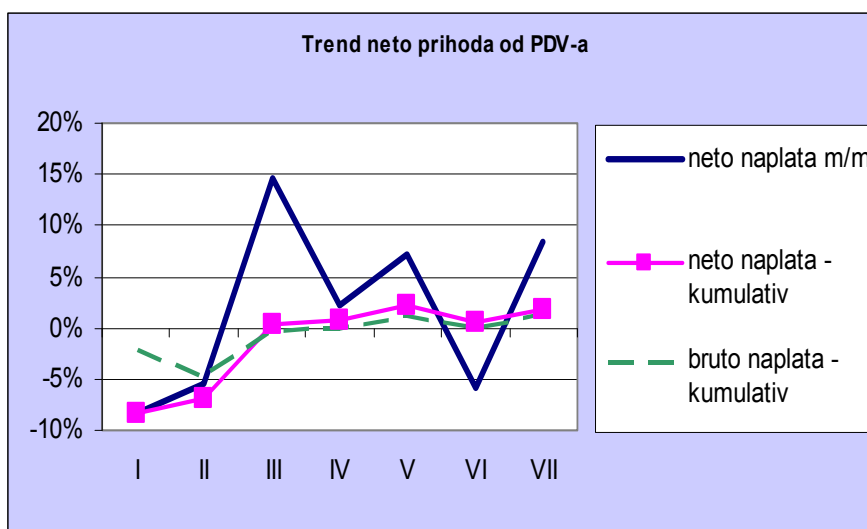
Grafikon 3

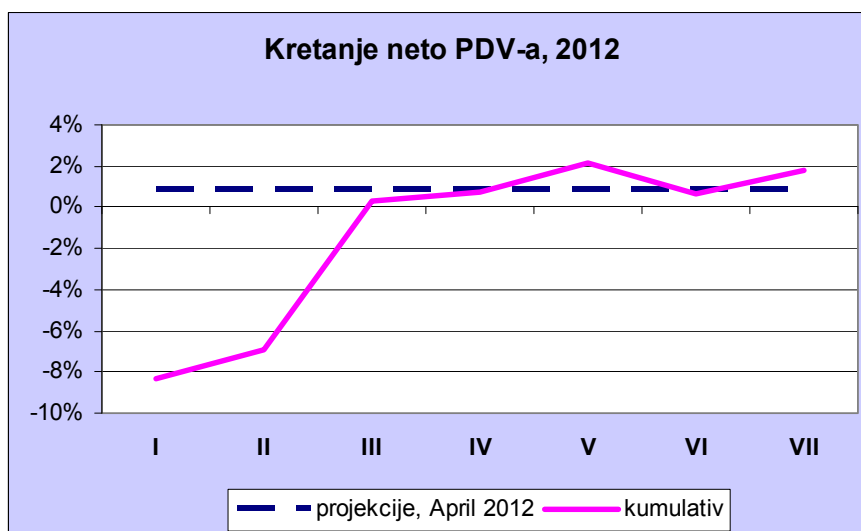
Grafikon 4

PDV

Promatrajući osnovne grupe prihoda od neizravnih poreza jedino su se prihodi od PDV-a zadržali na razini iz prvog polugodišta 2011. Taj trend je nastavljen i u srpnju (Grafikon 5) kada je zabilježen rast neto prihoda od čak 8,5%. Porast naplate PDV-a u srpnju je doveo do rasta kumulativne naplate za razdoblje siječanj – srpanj od 1,44%, što je za 0,6 p.b. iznad godišnje projekcije Odjeljenja (Grafikon 6).

Grafikon 5

Grafikon 6

S obzirom da se najveći dio neusklađenih prihoda odnosi na PDV-e može se očekivati i veći rast neto PDV-a po konačnom izvještaju UNO. S druge strane, naplata prihoda od PDV-a od izbijanja globalne ekonomske krize je opterećena rastućim povratima i dugovima po osnovu prijavljenog a neplaćenog PDV-a.

U razdoblju siječanj – srpanj isplaćeno je neznatno više povrata neizravnih poreza. Međutim, analiza strukture isplaćenih povrata pokazuje povećanje povrata obveznicima za 13,3 mil KM ili 3,02%. S druge strane, evidentno je smanjenje povrata međunarodnim organizacijama i

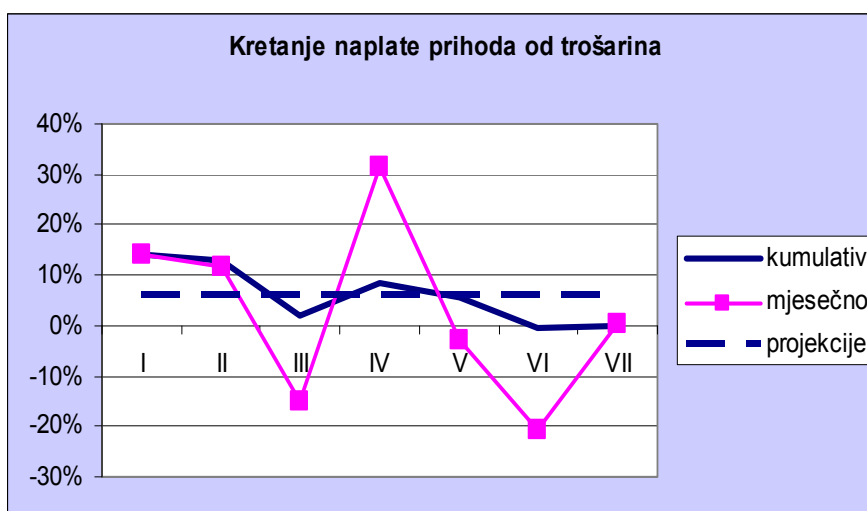
projektima. Takovi trendovi su doveli do promjene u strukturi povrata u korist povrata obveznicima (Tablica 1). Nakon nekoliko godina snažnog rasta povrata međunarodnim projektima i organizacijama došlo je do smanjenja udjela ove kategorije povrata u ukupnim povratima, no, i dalje je ova grupacija povrata znatno iznad razine iz pretkrizne 2008.godine. Napominjemo da se povećanje ostalih povrata neizravnih poreza (trošarina, carine, putarine) od 2010. može objasniti isplatama povrata putarine obveznicima koji su po novom Zakonu o trošarinama oslobođeni plaćanja putarine (rudnici, željeznice, termoelektre), a koji su zbog kašnjenja u donošenju odluke o oslobođenim količinama dizala naknadno ostvarivali pravo na povrat plaćene putarine.

Tablica 1: Struktura povrata (I-VII) u %

	2008	2009	2010	2011	2012
Povrat obveznicima	95.1%	90.8%	88.8%	87.4%	89.4%
Povrat međunarodnim projektima i organizacijama	4.1%	8.4%	9.7%	10.7%	9.2%
Ostali povrati	0.8%	0.8%	1.5%	1.9%	1.4%

Trošarine

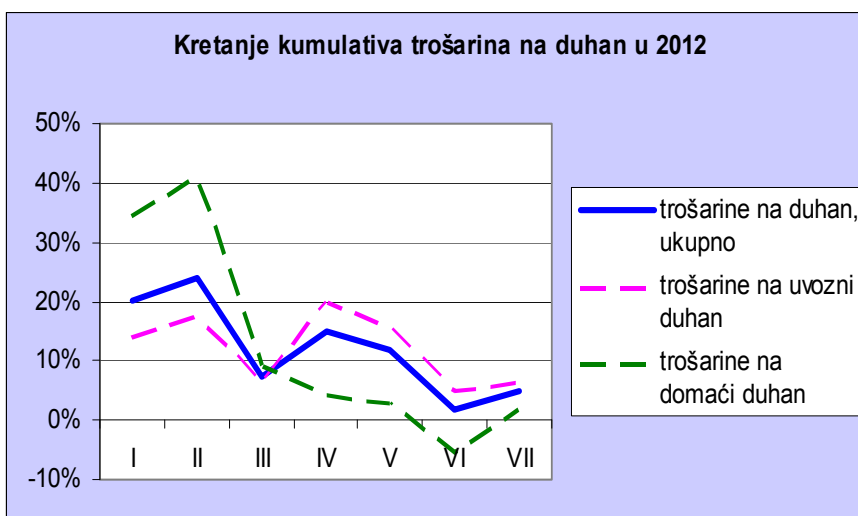
Naplata trošarina u srpnju 2012. je bila na razini naplate iz jula 2011.g. (Grafikon 7). U srpnju su zabilježena divergentna kretanja. Snažan porast trošarina na cigarete od 25% nije bio dovoljan da kompenzira veliki pad trošarina na derivate nafte od 28%.

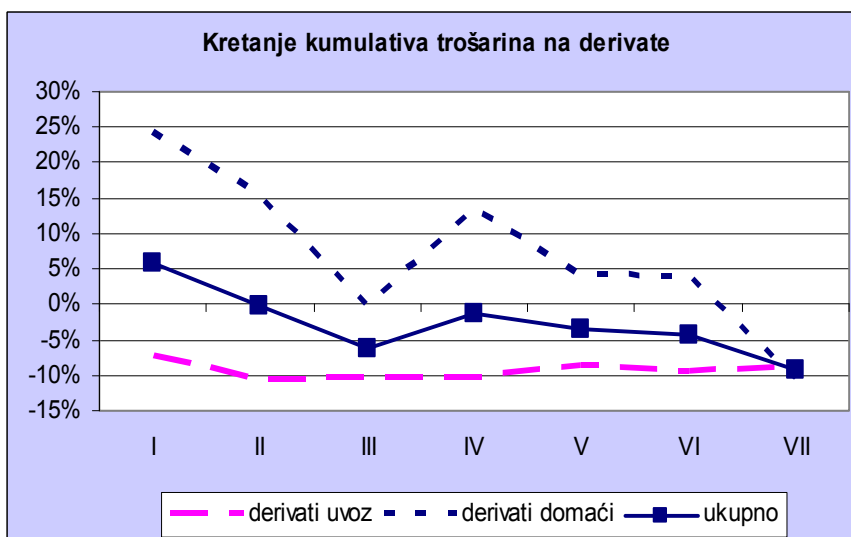
Grafikon 7

Tablica 2

	VII 2012/ VII 2011	kumulativ 2012/ 2011
ukupno duhan	25,40%	4,98%
duhan uvoz	15,89%	6,39%
duhan domaći	50,39%	1,65%
derivati nafte	-28,35%	-9,35%
uvozni	-3,76%	-8,61%
domaći	-46,67%	-10,30%
kava	15,21%	6,58%
alkohol, pivo	5,84%	1,21%
putarina, bruto	2,58%	-2,76%

Grafikon 8

Grafikon 9

Usporedba naplate trošarina po grupama proizvoda za sedam mjeseci 2012. sa godišnjim projekcijama Odjeljenja ukazuje na zabrinjavajuće trendove kod derivata nafte. Prilikom projektiranja prihoda za 2012.g. uzeti su u obzir dosadašnji negativni trendovi u naplati trošarina i putarine na derivate koji su rezultat djelovanja ekonomske krize i diferenciranog oporezivanja derivate na obujam i strukturu potrošnje derivata. Međutim, podaci ukazuju da su tekući trendovi daleko lošiji u odnosu na pesimistične projekcije Odjeljenja.

Iako je naplata prihoda trošarina na cigareta za sedam mjeseci 2012.g. za 5% veća nego u istom razdoblju 2011.g. ipak je ispod godišnjih projekcija Odjeljenja. Razlog za to su značajne oscilacije u obujmu i strukturi brendova koji se plasiraju na tržištu, kao rezultat oštrem borbe između nekoliko kompanija iz duhanske industrije u cilju preuzimanja tržišta cigareta, koje se kontinuiranim povećanjem trošarina konstantno smanjuje. Istodobno, i pored značajnog rasta cijena i vrijednosti ukupnog prometa, dolazi do pada potrošnje i prekompozicije zahvatanja iz rastuće maloprodajne cijene u korist državnih prihoda, a na štetu dobiti. Kod ostalih trošarinskih proizvoda tekući trendovi odgovaraju projektiranim prihodima.

Globalni samit o trošarinama – pismo iz Brisela

(Autor: Aleksandar Eskić, makroekonomista u Odjeljenju)

Uvod

Početkom srpnja 2012. godine u Briselu je održan Globalni samit o trošarinama u organizaciji Svjetske carinske organizacije¹ i Međunarodnog centra za poreze i investicije². Ovaj događaj je okupio više od 160 predstavnika carinskih i poreznih uprava, akademske i poslovne zajednice iz preko 60 zemalja svijeta. Samitom je predsjedavao g. Mike Norgrove. Cilj Samita je bio razmatranje pitanja administriranja carina i poreza, aktivnosti usmjerene ka pravičnom i efikasnom prikupljanju ovih prihoda kao i modaliteta suradnje javnog i privatnog sektora vezano za nadogradnju i dosljednu primjenu poreznih i carinskih propisa.

Generalni sekretar Svjetske carinske organizacije g. Kunio Mikuriya u uvodnom obraćanju je ohrabrio članice da podstaknu privatni sektor u skladu sa instrumentima za unaprjeđenje trgovine Svjetske carinske organizacije. Zaključak je da carinske (i porezne) uprave i privatni sektor imaju značajnu ulogu u području pravednog i točnog prikupljanja prihoda i ekonomskog razvitka. Poentirao je da carinske uprave sprovode zakon i da Svjetska carinska organizacija nastavlja da podupire članice na razvitku modela efektivne i efikasne granične kontrole.

Svjetska carinska organizacija je spremna da podupre forume gdje bi porezne uprave, carinske uprave i privatni sektor razmotrili specifična pitanja kao što su određivanje vrijednosti robe koja je predmet trgovine, unaprjeđenja i primjene relevantne regulative kao i tehnika revizije i kontrole u cilju smanjenja administrativnog opterećenja u pogledu carina, trošarina, PDV-a i poreza na dohodak.

Trošarinske obveze ostaju značajna komponenta vladinih prihoda. Zbog toga, važno je imati transparentan, predvidiv i uravnotežen pristup izradi politika trošarinskih obveza, unaprijediti proces administriranja trošarinskih obveza i osigurati realne podsticaje za njihovu potpunu primjenu. Postoji snažna potreba za uspostavljanjem i održavanjem permanentnih kontrolnih postupaka u oblasti trošarinskih obveza na nacionalnoj razini koji bi se nadovezivali na povećan stupanj suradnje između carinskih uprava, poreznih uprava i ostalih agencija za sprovođenje zakona sa ciljem zaštite javnih prihoda i identificiranjem rizika od rasta nedozvoljene trgovine. Prekogranična suradnja na međunarodnoj razini značajno unaprjeđuje operativni utjecaj na aktivnosti agencija za sprovođenje zakona i podupire koordinirane odgovore na utaju trošarinskih obveza i nedozvoljene trgovine.

Suradnja carinskih/poreznih organa sa legitimnom poslovnom zajednicom podiže razinu transparentnosti i sigurnosti lanca legitimne trgovine i podupire zajedničke interese javnog i legitimnog privatnog sektora (pa tako i društva uopće) na obuzdavanju nedozvoljene trgovine. Poznavanje režima funkcioniranja i upravljanja ključnih industrijskih sektora su važni elementi kod vrednovanja rizika i uređenja procesa izvještavanja. Carinske uprave i sudionici u trgovinskom lancu trebali bi graditi veze i razmjenjivati informacije sa ciljem poboljšanog razumijevanja domaćeg i međunarodnog tržišta.

Ohrabruju se istraživanja utjecaja različitih modela kanala isporuke, kao što su upravljanje ključnim klijentom, na izvjesnost prihoda po najpovoljnijoj cijeni kako za vladu tako i za obveznika. Rješenja koja podrazumijevaju uporabu informacionih i komunikacionih tehnologija u smislu potpore rada carinskih i poreznih uprava mogu podići razinu transparentnosti, zaštititi

¹ World Customs Organization

² International Tax and Investment Center

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba

Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

prihode i kontrole kanala isporuke. Ovo može biti od posebnog značaja kada se ima u vidu trend dematerijalizacije tj. digitalizacije dokumenata i sustava automatske procjene rizika.

Principi oporezivanja trošarinom

Trošarinske obveze bi mogle u širem smislu obuhvatiti poreze na pušenje, pijeње, kockanje, zagađivanje (uključujući potrošnju energije) i voženje (automobila prvenstveno)³. Trošarinske obveze su namjerno selektivne i diskriminatorne. Obveza po osnovu trošarine se mjeri kvantitativno i njena primjena može biti predmet fizičke kontrole. Cilj oporezivanja trošarinom je unaprjeđenje tržišnih i širih društvenih ciljeva, kao i ekonomski opravdana alokacija resursa. Suprotno tome, porezi na promet uključujući PDV su porezi na potrošnju koji obuhvataju sve robe i usluge, ukoliko ne postoje specifični izuzeci. Cilj poreza na promet je prihod i saglasnost se kontroliira kroz provjeru računovodstvenih isprava.

Suverenitet potrošača podrazumijeva da racionalni i potpuno informirani pojedinci donose odluku šta će konzumirati, a šta ne, dok troškovi eksternalija koji se odnose na druge ljude trebaju biti uključeni u cijenu. Internalizacija (uključivanje) troškova eksternalija utječe na potrošače ili korisnike da donose optimalne odluke sa sociološke tačke gledišta. U idealnom slučaju, trošarinske obveze trebaju biti jednake graničnom trošku štete prouzročene drugim ljudima što je moguće ukoliko između tih troškova i potrošnje postoji linearna veza. Ukoliko troškovi rastu iznadproporcionalno sa porastom potrošnje onda je pristup prosječnog troška drugo najbolje rješenje. Dopunska regulativa je od koristi sa ciljem kontrole troškova eksternalija.

Na savršenom tržištu homogenog proizvoda ne postoji razlika između specifične i *ad valorem* obveze. No, tržišta nisu savršena. Specifična obveza uspostavlja vezu sa troškovima eksternalija, lako se administrira, i problem određivanja vrijednosti (transfernih cijena) se ne pojavljuje. *Ad valorem* obveza je teška za administriranje, obeshrabruje unaprjeđenja u smislu kvaliteta i vrši diskriminaciju u korist jeftinijih roba. Dodatno, specifična obveza treba biti indeksirana stopom inflacije.

U principu, trošarinske obveze trebaju biti uvećane do razine troškova eksternalija, ali ne i iznad toga. U svakom slučaju, pojavljuju se dva izuzetka:

1. daljnje povećanje je opravdano ako potrošači (npr. mladi ljudi) nisu racionalni ili potpuno informirani o tome šta zapravo rade
2. daljnje povećanje je također opravdano ako je granični trošak prikupljanja trošarinske obveze manji od troška prikupljanja PDV-a.

Tradicionalno, trošarinske obveze su poželjan izvor prihoda zato što se te robe:

- masovno konzumiraju
- potražnja je neelastična
- postoji nekoliko proizvođača (osim vina)
- ne postoje zamjenski proizvodi spremni za uporabu/potrošnju u kratkom roku
- troškovi administriranja i primjene legislative su relativno niski.

U principu, trošarina na luksuzne robe se ne preporuča iz razloga što je:

- oporeziva osnovica mala
- progresivnost neznatna i treba biti unaprijeđena kroz porez na dohodak (plaćaju bogati koji kupuju luksuznu robu)
- administriranje (*ad valorem* stopa) je problematično

³ Sijbren Cnossen, Sveučilište u Maastrichtu (ekonomija) i Sveučilište u Rotterdamu (pravo)

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba

Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

- legalno ili nelegalno unošenje luksuzne robe u zemlju je lako (automobili, jahte i privatni avioni su glavni izuzeci).

Trošarina na duhanske prerađevine i nedozvoljena trgovina

Dokazano je da postoji čvrsta veza između visine poreznog opterećenja i nedozvoljene trgovine trošarinskih proizvoda⁴. Nedozvoljena trgovina duhanskih proizvoda posebno je ozbiljan problem i predstavlja globalni fenomen koji obuhvata sve kontinente uključujući zemlje i sa visokom i sa niskom razinom dohotka. Prema nekim istraživanjima⁵, približno 11% svjetskog tržišta cigareta je nedozvoljeno što rezultira gubitkom javnih prihoda u visini od oko 40 milijardi dolara godišnje.

Nedozvoljena trgovina ima značajne negativne posljedice na:

- gubitak javnih prihoda
- **nacionalnu sigurnost i rast organiziranog kriminala**
- eroziju poštivanja vladavine prava
- financijski gubitak legitimne industrije, trgovine i zaposlenosti
- olakšan pristup jeftinim i nekontroliranim proizvodima što posebno negativno utječe na zdravlje potrošača.

Dva su osnovna razloga za to:

- prekomjerna razina oporezivanja što često rezultira ostrim padom pristupačnosti cigareta u smislu povećanog udjela dohotka potrebnog za kupovinu predmetne robe
- spremnost organiziranog kriminala da nadomjesti uponude, s obzirom na prigodu da stekne ogroman profit od izbjegavanja plaćanja poreza.

Čak i u zemljama koje tradicionalno važe kao uređene sa visokom razinom poštivanja vladavine prava poput Ujedinjenog Kraljevstva, Francuske, Njemačke, Italije, Japana, Kanade i SAD-a zabilježen je porast udjela nedozvoljenog i nelegalnog tržišta i do 30%⁶ usljed porasta maloprodajnih cijena induciranih rastom trošarinskog opterećenja. Na bazi ovog iskustva poznata je izjava premijera Malezije koncem 2011. godine koji se usprotivio dodatnom poreznom pritisku koje bi se odrazilo i na rast maloprodajne cijene cigareta kada je nelegalno tržište već dostiglo razinu od 40%. Također, tu je i izjava premijera Singapura koji je koncem 2006. godine, nakon razmatranja podizanja poreznog opterećenja duhanskih proizvoda, odustao zbog ustanovljenog visokog stupanja krijumčarenja što se već tada negativno odražavalo i na prihode od oporezivanja tih vrsta roba.

Izjava ministra financija Republike Irske koncem 2009. godine, gdje je trošarinsko opterećenje najpopularnije cjenovne kategorije iznosilo 61,4%, bila je u pravcu protivljenja podizanju razine opterećenja na duhanske proizvode uz obrazloženje da bi to dovelo do masivnog krijumčarenja cigareta uz naglašavanje njegove dužnosti kao ministra financija da zaštiti poreznu osnovu tj. duhansku industriju. Na istom fonu je bila i izjava ministra financija Kraljevine Norveške početkom 2012. godine koji je naglasio da, osim obveze osiguranja prihoda za državu, svrha trošarinskog opterećenja na duhanske proizvode je da ograniči potrošnju kako bi izbjegli povećanje nedozvoljene prekogranične trgovine i krijumčarenja.

Kada se namjerava povećati porezno opterećenje na cigarete, tri ključna elementa moraju biti uzeta u obzir za uspješnu primjenu:

- *kako porezno opterećenje (putem maloprodajne cijene) utječe na dostupnost potrošaču*
- *razina cijena u zemljama okruženja*
- *ukupna razina trošarinskog opterećenja i predložena dinamika povećanja.*

⁴ Adrian Cooper, generalni direktor Oxford Economics

⁵ Framework Convention Alliance, 2008

⁶ Raspoloživi podaci za razdoblje 1998 - 2010

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba

Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Treba imati u vidu da nedozvoljena trgovina negativno utječe na javne prihode i politike koje imaju za cilj smanjenje pušenja tako što se povećava dostupnost jeftinih cigareta. Razlikuju se tri osnovna načina kako nedozvoljene cigarete dolaze na legalno tržište:

- krijumčarenje originalnih cigareta
- krijumčarenje nelegalno proizvedenih cigareta (nelegalno proizvedenih originalnih cigareta tzv. noćne smjene i nelegalne tvornice)
- krijumčarenje jeftinih i nepoznatih cigareta⁷.

U nastavku su predstavljene studije slučaja Mađarske i Rumunjske u borbi protiv krijumčarenja⁸. Glavni uzrok povećanja udjela nedozvoljene trgovine u ovim zemljama je naglo povećanje razine trošarinskog opterećenja cigareta. U Mađarskoj, razina trošarinskog opterećenja se kretao:

2000: 18,45 EUR

2005: 46,74 EUR

2008: 67,49 EUR

2010: 76,89 EUR

dok je maloprodajna cijena u prosjeku porasla za oko 80% u razdoblju 2000 – 2005. Porast cijena je predstavljao podsticaj za krijumčarenje. Istodobno su ljudi prestajali pušiti i tržište cigareta se smanjivalo u svom obimu. Došlo je do smanjenja trgovine legitimnih cigareta za 30%. Istodobno, potražnja za fino rezanim duhanom se učtvorostručila. Udio nedozvoljenog tržišta je porastao na **27%** u 2005. godini. Hitna intervencija je bila imperativ!

Tada su carinske i porezne vlasti odlučile da koordiniranom akcijom aktiviraju resurse i upuste se u borbu protiv krijumčarenja. Osnovne karakteristike tog pristupa su:

- više osoblja na kritičnim tačkama
- više sigurnosnih elemenata na trošarinskim markicama
- poboljšana legislativa
- nove radne procedure
- raspoređivanje uređaja poput rentgena na putovima i pružnim prelazima
- novi sustav motivacije
- modernizacija obuke pasa za otkrivanje krijumčarene robe
- pojačana kontrola na zelenim granicama
- poboljšana suradnja sa policijom
- poboljšana suradnja sa drugim zemljama
- suradnja sa duhanskom industrijom

Kao rezultat, udio nedozvoljenog tržišta je smanjen na razinu od **3,8%** u 2012. godini.

Rumunjska je imala izraženiji problem obzirom da je udio nelegalnog tržišta bio 36,2% početkom 2010. godine. Oko 85% cigareta je stizalo preko zelene granice. Tada je izrađena strategija od strane nacionalne carinske i porezne uprave i usvojena od strane ministra financija i ministra unutrašnjih poslova također.

Izvršene promjene u zakonima i ostaloj regulativi omogućile su:

- zapljenu modificiranih vozila za potrebe krijumčarenja
- ograničenje uvoza iz bescarinskih zona
- izmjene definicije krijumčarenja
- izmjene definicije porezne prijevare

⁷ Europski primjer jeftinih i nepoznatih cigareta je brend Jin Ling koji se proizvodi u Kalingradu, Rusija kao i u Ukrajini i Moldaviji. Zapljena ove vrste cigareta kretala se od milijun pakiranja u 2005. godini do 400 milijuna pakiranja u 2009. godini. Karakteristika je da se mogu naći samo kod uličnih prodavaca koji su pod kontrolom organiziranih kriminalnih grupa.

⁸ Janos Nagy, bivši direktor mađarske porezne i carinske policije

- pribavljanje informacija od banaka
- ubrzanje sudskih postupaka
- suradnju sa duhanskom industrijom
- obuka pasa⁹
- nabavku nove oprema i 38 timova sa psima
- reorganizaciju carinske uprave u srpnju 2011. godine (smanjenje broja zaposlenih sa 4,568 na 3,159)
- međunarodnu suradnju (susjedne zemlje, EU – razmjena informacija, koordinacija pregleda, zajedničke akcije)
- izradu centralna baze podataka o zaplijenjenim cigaretama u suradnji sa policijom
- osnivanje centra za obuku mobilnih timova i timova sa psima u Giurgiu
- nabavku novih vozila i uređaja za komunikaciju za 10 mobilnih timova
- osnivanje zajedničkih timova carinske i policijske uprave za borbu protiv krijumčarenja
- uspostavljanje zajedničke obavještajne jedinice carinske i policijske uprave
- uspostavljanje obavještajne udarne jedinice
- efikasnu identifikaciju fiskalnih prijevara kroz bolji nadzor, procjenu i upravljanje rizikom.

Visina prihoda od trošarinskih obveza na cigarete je porasla sa 1,35 milijardi eura na 1,70 milijardi eura (porast od oko 350 milijuna eura za godinu dana) dok je udio nedozvoljenog tržišta cigareta u Rumuniji smanjen sa **36,2%** u prvom kvartalu 2010. godine na **13,4%** u posljednjem kvartalu 2011. godine.

Trošarina na alkoholna pića i nedozvoljena trgovina

Nedozvoljenu proizvodnju alkohola vrše organizirane kriminalne grupe koje raspolažu sa dosta resursa, ustrojeni su kao prava poslovna organizacija, veoma često dobro povezani i ujedno otežavaju poslovanje legitimnih proizvođača da posluju u visoko korumpiranom okruženju. Među glavne opasnosti nekontrolirane proizvodnje alkohola i alkoholnih pića se ubrajaju povećan rizik po zdravlje ljudi kao i narušavanje reputacije legitimnih proizvođača alkohola i alkoholnih pića.

U legalne oblike nedozvoljene trgovine spada prekogranična kupovina i nabavka za druge (u skladu sa ograničenjima). U nelegalne oblike nedozvoljene trgovine spada nabavka izvan granica za neoporezivu prodaju u zemlji, organizirano krijumčarenje i utaja poreza i ostalih obveza u velikim razmjerama. Kontrole su esencijalne kako bi se detektirale i preduprijedile aktivnosti nedozvoljene trgovine i ujedno olakšalo slobodno kretanje legitimnih roba. Smanjena razina dohotka za nabavku alkoholnih pića je podsticaj za nedozvoljenu proizvodnju i promet alkohola. Isto tako, velike razlike u poreznom opterećenju sa susjednim zemljama je snažan podsticaj za krijumčarenje.

U nastavku se navodi primjer ogromnih razlika u razini minimalne trošarinske obveze na pivo (12 stupnjeva po Plato skali ili 4,8% abv u eurima po hektolitru na dan 01.04.2012)¹⁰:

Francuska (13,2) - UK (108,9)
Danska (41) - Švedska (87,9) - Finska (143,5)

Nedostatak resursa vlade rezultira u:

- neadekvatnoj primjeni zakona
- fokus na zapljene i brze uspjehe
- ne dotiče istraživanje ruta kriminalnih grupa.

⁹ JTI (Japan Tobacco International) je donirao 30 000 eura za obuku pasa

¹⁰ SABMiller

Trošarina na derivate mineralnog ulja i nedozvoljena trgovina

U nastavku se daje prikaz stanja po pitanju oporezivanja goriva u Ujedinjenom Kraljevstvu i Republici Irskoj. Prihodi od oporezivanja derivata mineralnog ulja značajno sudjeluju u ukupnim javnim приходima. U Ujedinjenom Kraljevstvu oni iznose preko 27 milijardi funti godišnje što je dvostruko više od prihoda od oporezivanja duhanskih proizvoda i alkoholnih pića.

Neki derivati su oporezovani nižom stopom kada se koriste za određenu svrhu kao što je poljoprivreda, pogon plovila, aviona, vlakova, u građevinarstvu. Ova goriva se označavaju kako bi se spriječila njihova uporaba za pogon vozila cestovnog prometa.

Različiti porezni tretman stvara priliku za organizirane kriminalne grupe i poslovne subjekte da koriste sofisticiranije metode za izbjegavanje plaćanja poreza.

Postoji veliki potencijal da prijevare ove vrste nastave rasti usljed:

- rasta cijene goriva
- pada ekonomske aktivnosti
- dodatnih pritisaka na industriju
- povećane dostupnosti formula za obmanu ove vrste na internetu.

Procjenjuje se da je gubitak prihoda usljed prijevara sa gorivom oko 750 milijuna funti godišnje. Dodatno, postoji i ogroman trošak zagađenja okoliša. Gorivo, kao i duhanske prerađevine i alkohol, je roba na kojoj se vrši porezna utaja. Potrebna su kontinuirana unaprjeđenja tehnika detekcije vrste derivata i njegove namjene. Opit sa ciljem testiranja poboljšanih markera u Sjevernoj Irskoj je zakazan za listopad 2012. godine.

Republika Irska je pokrenula Projekt mineralnog ulja. Razlozi za pokretanje ovakve sveobuhvatne aktivnosti su brojni, među kojima se ističu:

- Značajan gubitak prihoda usljed nedozvoljenih radnji sa gorivom
- Poteškoće sa markerima
- Nedavno su uočene pojave pada kvaliteta benzina što je dovelo do obustave prodaje
- Povećan broj slučajeva pada kvaliteta goriva
- Porast broja stanica
- Povećana zabrinutost legitimnih prodavaca
- Pažnja medija

Danas, trgovci auto-gorivom moraju ishodovati dozvolu Uprave prihoda za trgovinu derivatima mineralnog ulja. Time se pojačala kontrola pristupa tržištu kroz rigorozan režim stjecanja dozvole za trgovce markiranog plinskog ulja (dizela i loživog ulja). Predstavljanje modela obznog dostavljanja informacija o kretanju mineralnog ulja od strane svih licenciranih trgovaca sa ciljem potpore sudionicima u kanalima isporuke također predstavlja jednu novinu. Sve licence se moraju završavati godišnje od 01.07.2013. godine. Uvjeti stjecanja licence podrazumijevaju adekvatnost prostorija, siguran pristup poreznim inspektorima kao i točni brojači na pumpama. Revidirana je i legislativa koja se odnosi na vrste obveznih računovodstvenih isprava i podataka koje one moraju da sadrže. Obvezno je mjesečno dostavljanje podataka o trgovini od strane licenciranih trgovaca putem *on-line* aplikacije. Ovaj sustav počinje sa primjenom od početka naredne godine.

Obvezne informacije koje sva autorizirana skladišta, distributeri i benzinske crpke trebaju dostavljati su:

- Početno stanje po vrsti derivata
- Stanje na kraju razdoblja po vrsti derivata

- Svako unutarnje kretanje po vrsti derivata, datum, količina, faktura, dobavljač navodeći broj licence ili PDV broj
- Svaka isporuka vanjskom korisniku po vrsti derivata, datum, količina, faktura, dobavljač navodeći broj licence ili PDV broj.

Uporaba tehnologije u cilju borbe protiv nedozvoljene trgovine

Tradicionalne porezne markice služe kao dokaz plaćanja obveza. Obično se koriste za obilježavanje duhanskih proizvoda i alkoholnih pića. Glavne slabosti su da se mogu falsificirati u roku od samo nekoliko tjedana. Kako se sigurnosni elementi poboljšavaju, troškovi izrade rastu koji snose registrirani porezni obveznici. Moguće su i krađe poreznih markica što predstavlja izazov sa sigurnosnog aspekta i utječe na ukupne troškove.

Moguća su i druga rješenja kao što su obilježavanje koje razumijeva uporabu tinte i lasera. Mnogi pružatelji ovakvih usluga aktivno lobiraju na tomu da se uporaba poreznih markica postupno smanjuje. Glavne slabosti su što bi to predstavljalo značajan trošak za velike domaće proizvođače. Istodobno, pozicija malih proizvođača i uvoznika bi bila ugrožena jer je za tako nešto potrebno dodatno vrijeme i novac. Posebno se to odnosi na proizvođače piva gdje se radi o velikim količinama u smislu broja pakiranja uz istodobno nisku jediničnu cijenu. Kao rezultat toga, brendovi koji se troše u malim količinama kao i mali uvoznici postali bi neekonomični.

Na primjeru duhanske industrije vidimo značajan udio nedozvoljene trgovine. Globalno promatrano udio falsifikata iznosi 30%. Ovo predstavlja povredu intelektualnog vlasništva također. To izaziva i potencijalan rizik gubitka povjerenja potrošača dok za vlasti predstavlja ogroman gubitak prihoda od oporezivanja. Kao rješenje je moguće usaglašavanje standarda određene industrije na međunarodnoj razini. Jedinstveno obilježavanje svakog pakiranja od 200 cigareta (šteta), digitalni kod sa informacijama o mjestu i vremenu podrijetla, kao i informacija o brendu i zemlji za koju je namijenjen proizvod, treba učiniti dostupnim u realnom vremenu carinskim i poreznim službenicima.

Činjenica je da informacije koje posjeduje poslovni sektor (porezni obveznici) mogu biti od koristi u borbi protiv nedozvoljene proizvodnje i trgovine poput: informacije i trendovi određenog tržišnog segmenta, informacije o proizvodnji i potrošnji, informacije o sirovinama i dobavljačima kao i aranžmani o prijevozu i samim prijevoznicima. Predstavljena rješenja se razlikuju u ovisnosti da li se nastoji riješiti problem falsifikata, porezne utaje ili krijumčarenja. Kod falsifikata se predlaže autentifikacija koja podrazumijeva korištenje kako prikrivenih tako i uočljivih identifikatora kako bi se odredilo da li se radi o originalu ili falsifikatu. Kod porezne utaje se predlaže porezna verifikacija u smislu nadzora i kontrole količine proizvedenih proizvoda kako bi se izvršila provjera točnosti obračunatih i naplaćenih obveza. Instrument koji bi podržao gore navedene ciljeve je digitalna identifikacija i porezna verifikacija (DTV). Dobre strane ovog rješenja su što osigurava niske troškove tako da ga svi proizvođači koriste, pruža nadzor nad proizvodnjom od strane vlasti kao i autentifikaciju od strane svih sudionika u kanalima isporuke. Što se tiče krijumčarenja, predlaže se model evidentiranja i praćenja proizvoda kako bi se omogućio nadzor nad njegovim kretanjem kroz kanale isporuke. U svakom slučaju, ključan faktor u smanjenju nedozvoljene trgovine bilo kojeg legitimnog proizvoda je osiguranje kanala isporuke.

Zaključak

U vremenu krize ističe se potreba da se uradi više i postignu bolji rezultati sa manje raspoloživih resursa. Ono što se postavlja kao imperativ pred carinske i porezne organe vlasti su:

- pružiti pravodobne odgovore na globalnu financijsku krizu i njen utjecaj na prikupljanje prihoda od trošarina
- biti spreman za ulogu carinskih uprava u 21. stoljeću kako bi se osigurala promptna, efikasna i predvidiva granična kontrola roba i ljudi
- usuglašenost sa Okvirnom konvencijom o kontroli duhana Svjetske zdravstvene organizacije
- osigurati globalne kanale isporuke od strane kriminalnih prijetnji
- odgovoriti izazovima na proračune i resurse javnog sektora.

Međunarodna suradnja je također važan instrument u borbi protiv nelegalne proizvodnje i trgovine. Izdvaja se inicijativa OECD-a "Oslo dijalog" koja predstavlja cjelovit pristup vlasti u borbi protiv financijskog kriminala, uključujući porezne prekršaje i financijske utaje. Porezni prekršaji, poslovne prijevare, krijumčarenje, pranje novca i ostale nedozvoljene financijske radnje ugrožavaju strateške, političke i ekonomske interese zemalja. Oslo dijalog je počeo prvim forumom o porezu i kriminalu koje se održao u Oslu ožujka 2011. godine kako bi ohrabрили veću suradnju u borbi protiv svih vrsta financijskih kriminala. Uključeni su bili predstavnici ministarstava pravde i financija, poreznih administracija, agencija za sprovođenje zakona, organa za sprječavanje pranja novca, organa za borbu protiv korupcije i financijskih regulatora.

Tri glavna stuba su:

- efektivna domaća suradnja između poreznih, regulatornih i agencija za primjenu zakona je od vitalnog značaja
- financijski kriminal u globaliziranom svijetu zahtijeva globalni odgovor, uključujući suradnju i razmjenu informacija između zemalja
- borba protiv financijskog kriminala zahtijeva znanja u smislu strateških i praktičnih istraživačkih tehnika.

Drugi Forum o porezima i kriminalu održan je u Rimu u lipnju 2012. godine gdje je prisustvovalo preko 250 delegata iz 60 jurisdikcija uključujući i međunarodne organizacije poput MMF-a, Svjetske banke, UN-a i organizacije iz privatnog sektora.

Lideri G20 zemalja također pozdravljaju napore na poboljšanju međuagencijske suradnje kako se bi se stalo u kraj nedozvoljenoj trgovini u skladu sa zaključcima sastanka u Rimu kao nastavka dijaloga u Oslu.

Bosna i Hercegovina treba biti dio ovakvih međunarodnih inicijativa uz istodobno podsticanje suradnje i efikasne razmjene informacija između domaćih institucija vlasti kako bi uspješno stala u kraj nedozvoljenoj trgovini. U protivnom, mogla bi biti ugrožena vladavina prava, a izravnu štetu bi snosili legitimna industrija, institucije države kao i korisnici socijalnih fondova koji ne bi dobijali usluge zadovoljavajućeg kvaliteta. Ono što se može vidjeti na prikazanim primjerima drugih zemalja je da uspjeh ne može izostati ukoliko se postigne potreban politički konsenzus, uspostavi odgovarajuća organizacija podržana adekvatnom legislativom i borba protiv nedozvoljene trgovine postavi kao prioritet. Ne treba zaboraviti da je kreiranje trošarinske politike zapravo prvi preduvjet čiji efekti se trebaju kontinuirano nadzirati. Svaka nekonzistentnost u tom dijelu može uzročiti probleme sa razarajućim posljedicama po ekonomski i društveni sustav. Iznad svega, krajnji rezultati su zapravo jedino mjerilo uspjeha u ovom slučaju.

Porezni prihodi županija i općina u FBiH

(Autor: Aleksandra Regoje, makroekonomista u Odjeljenju)

Uvod

Prihodi županija i općina imaju značajan udjel u prihodima Federacije BiH. Prema izvještaju OMA-e koji obuhvata Proračun FBiH, županije, općine i fondove, udio županija i općina u poreznim prihodima (uključujući doprinose) iznosi oko jedne trećine. Ako isključimo izvanproračunske fondove, onda taj udio doseže preko 60%.

U nastavku je opisano kretanje poreznih prihoda u općinama i županijama FBiH u proteklih nekoliko godina, kao i njihov značaj za financiranje ovih razina. Da bi razumjeli dinamiku ovih prihoda prvo su opisani najvažniji faktori koji utječu na njihovo ostvarenje.

Uvjetovanost poreznih prihoda

Veliki je broj faktora koji utječu na prikupljene poreze u nekoj zemlji. Neki od njih su razvijenost ekonomije, uređenje poreznih sustava, organizacija porezne administracije, stupanj sive ekonomije, broj populacije, otvorenost ekonomije, a postoje i mnogi drugi.

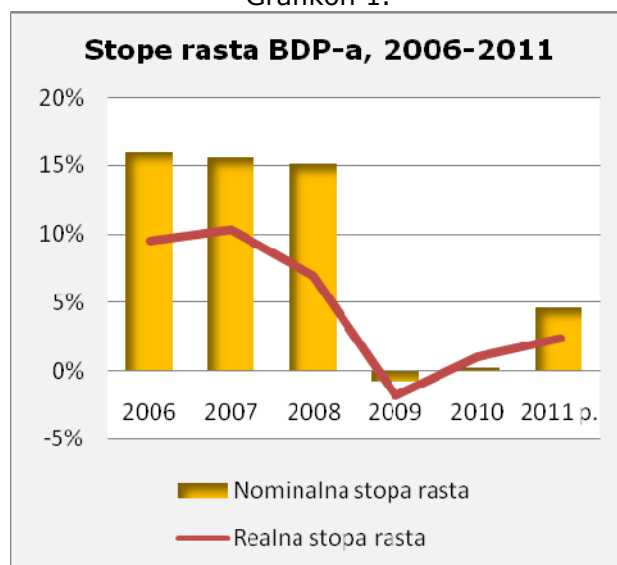
Ovdje će biti opisani osnovni faktori koji su u proteklom razdoblju utjecali na promjene visine poreznih prihoda u FBiH, pa i županija i općina. Među najvažnije možemo svrstati sljedeće:

- ekonomski trendovi,
- porezne reforme,
- raspodjela prihoda.

Ekonomski trendovi

Visina poreznih stopa ima snažan utjecaj na ekonomski rast i razvoj, dok sa druge strane stope rasta ekonomije umnogome određuju visinu poreznih prihoda. Kretanje bruto društvenog proizvoda (BDP) je među osnovnim determinantama poreznih prihoda. Veći BDP donosi širu poreznu osnovicu i prihode, i obrnuto.

Grafikon 1.

Izvor: DEP, Godišnji izvještaj 2011, April 2012

Na grafikonu br.1. prikazano je kretanje BDP-a (nominalne i realne stope rasta) u Bosni i Hercegovini u proteklih šest godina (DEP). Nakon snažnog rasta ekonomije u razdoblju 2006-2008. godine, u 2009. godini zabilježen je pad i nominalnog i realnog bruto društvenog proizvoda. U 2010. godini ponovo nastupa realni rast, ali vrlo skroman, u iznosu od 1%. Procjenjuje se da je u 2011. godini isti iznosio 2,4%.

Porezne reforme

Uvođenje PDV-a 2006. godine donijelo je snažan rast neizravnih poreza na svim razinama u BiH. I nakon 2006. godine dešavale su se reforme u sferi neizravnog oporezivanja koje su, između ostalog, imale utjecaja na proračune županija i općina u FBiH. Treba napomenuti stupanje na snagu Privremenog sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju od 1.7.2008. godine čije su odredbe donijele snažan pad carinskih prihoda, naročito u 2009. godini. U srpnju 2009. godine donesen je novi Zakon o trošarinama, a odredbe koje se odnose na putarinu i duhan pozitivno su utjecale na dinamiku neizravnih poreza.

Godine 2008. i 2009. izvršene su reforme u sustavu izravnog oporezivanja. Novi zakon o porezu na dobit (1.1.2008) donio je smanjenje stope sa 30% na 10%, a porez na dohodak (1.1.2009) je zamijenio porez na plaće i niz poreza koji se odnose na oporezivanje građana.

Metodologija raspodjele prihoda

Što se tiče raspodjele prihoda od neizravnih poreza, na proračune svih razina u FBiH pa i županija i općina imali su utjecaj sljedeći faktori:

- (a) udio Institucija BiH u raspodjeli prihoda,
- (b) koeficijenti doznačavanja prihoda FBiH,
- (c) visina otplate vanjskog duga FBiH.

(a) Prilikom raspodjele neto prihoda sa Jedinstvenog računa UNO (JR) prvo se izdvaja dio za financiranje Institucija BiH. Veći udio Institucija BiH znači manje prihoda za ostale razine, i obrnuto. Udio Institucija BiH je rastao u razdoblju od 2006. do 2009. godine. U 2010. godini je opao u odnosu na 2009. godinu, a u 2011. se zadržao na razini prethodne godine. U 2007. i 2008. godini je stopa rasta izdvajanja za Institucije BiH približno odgovarala stopi rasta neizravnih poreza prikupljenih na JR. Sa druge strane, u 2009. i 2010. godini su se ove stope značajno razlikovale. U 2009 godini je izdvajanje za BiH institucije raslo, a naplata prihoda na JR opadala. U 2010. godini se desila obrnuta situacija, prihodi na JR su rasli a udio Institucija BiH opao. Čitave 2011. godine je na snazi bilo privremeno financiranje Institucija BiH, pa je iznos njima doznačenih prihoda odgovarao prethodnoj godini, a ostvaren je rast neto naplate na JR.

(b) Nakon izdvajanja udjela za financiranje Institucija BiH, ostatak neizravnih poreza se dijeli entitetima i Distriktu Brčko na osnovu koeficijenata izračunatih na bazi udjela u krajnjoj potrošnji. Rast koeficijenta doznačavanja znači veću stopu rasta raspoređenih prihoda u danom entitetu od ukupno raspoređenih prihoda, i obrnuto.

(c) Sličan utjecaj kao udio Institucija BiH u raspodjeli prihoda ima visina otplate vanjskog duga FBiH. Zabilježene su snažne stope rasta iznosa otplate duga u razdoblju 2009-2011. godina.

Pored navedenih, treba imati u vidu i druge, uvjetno rečeno, tehničke faktore koji su imali utjecaj na dinamiku praznjenja sa JR, poput suspenzije povrata obveznicima koji nisu pretežni izvoznici u 2006. godini, zatim visina stope izdvajanja za rezerve, poravnanja između entiteta i sl.

Ako dalje promatramo raspodjelu neizravnih poreza na razini FBiH, kao raspodjelu i drugih prihoda, onda je važno spomenuti Zakon o pripadnosti javnih prihoda u FBiH koji je donesen 2006. godine, a kojim se uređuje pripadnost prihoda proračunima FBiH, županija, općina i direkciji za ceste. On je, prvenstveno, imao za cilj uvođenje transparentnog i predvidivog sustava raspodjele, a donio je i elemente horizontalnog fiskalnog izjednačavanja.¹¹

Struktura prihoda županija i općina

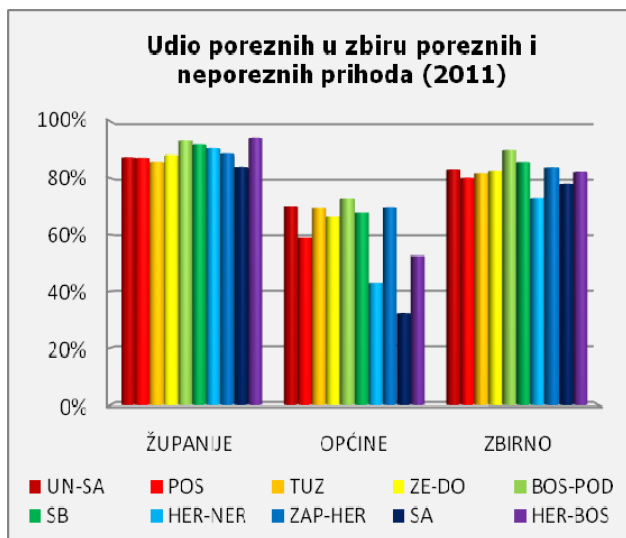
Nakon sagledavanja faktora koji su utjecali na dinamiku poreznih prihoda županija i općina u FBiH, zanimljivo će biti pogledati kako su se, zapravo, i kretali. Promatračemo ukupne iznose u svim županijama i općinama, ali i pojedinačno, po pojedinim županijama.

Prvo treba obratiti pažnju značaj poreznih prihoda u izvorima financiranja općina i županija, a posebno prihoda od neizravnih poreza. Na grafikonu 2 prikazan je udio poreznih prihoda u zbroju poreznih i neporeznih prihoda u županijama, općinama (po županijama) i zbrojno (općine određene županije i županija). Primjećuje se da je ovaj udio značajniji kod županija nego kod općina, a kreće se između 83% i 94%. Kod općina se ovaj udio kreće od 32,4% u sarajevskim općinama, do 72,6% u općinama Bosansko-podrinjske županije.¹² Pri poređenju treba imati u vidu odredbu Zakona o pripadnosti javnih prihoda u FBiH (članak 24) prema kojoj se neizravni porezi sa jedinstvenog računa, koji pripadaju sarajevskim općinama, doznaveavaju Županiji Sarajevo koji ih onda raspodjeljuje jedinicama lokalne samouprave na osnovu županijskih zakona i propisa. Stoga je ove pokazatelje pravilnije promatrati zbrojno, sabirajući prihode svih općina određene županije sa županijskim prihodima. Zbog značajnog pondera prihoda županija u ovom zbroju, raspon ovako izračunatih udjela se ne razlikuje značajno od gore navedenih pokazatelja za županije, a kreće se od 72% do 90%.

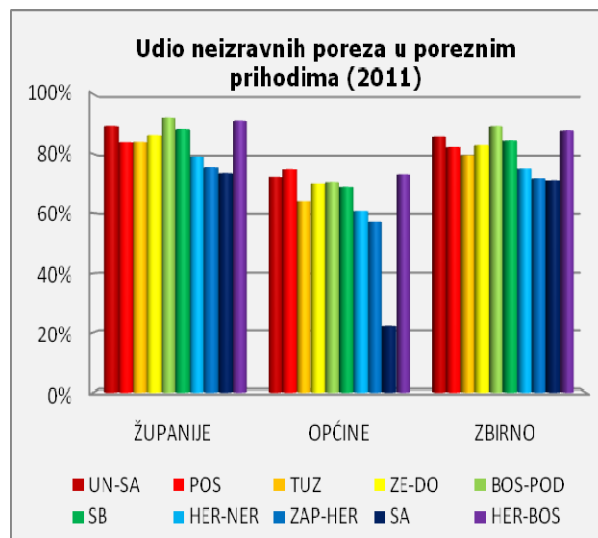
Udio neizravnih poreza u poreznim prihodima županija i općina je takođe značajan, a ponderirani prosjek iznosi 81% za županije i 62,6% za općine. Ako hoćemo da promatramo pojedinačne udjele po županijama (grafikon 3), opet je pravilnije analizirati zbrojne podatke (općine određene županije plus dana županija), zbog pomenutog specifičnog načina raspodjele neizravnih poreza u Sarajevskoj županiji. Zbrojni pojedinačni udjeli neizravnih poreza u poreznim prihodima se kreću od 70,9% u Sarajevskoj županiji do 89,1% u Bosansko-podrinjskoj županiji, a ponderirani prosjek iznosi 78,1%.

¹¹ Više o sustavu raspodjele i fiskalnom izjednačavanju u FBiH u biltenima Odjeljenja za makroekonomsku analizu UO UNO, br. 52/53 i 56

¹² Navedeni udjeli su niži u ukupnim prihodima (uključujući transfere i grantove).

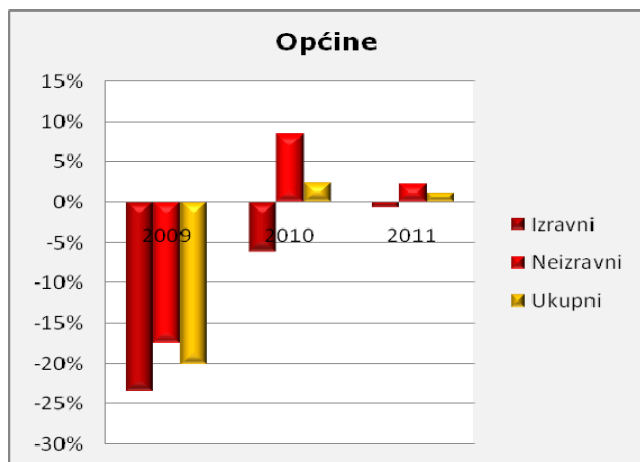
Grafikon 2

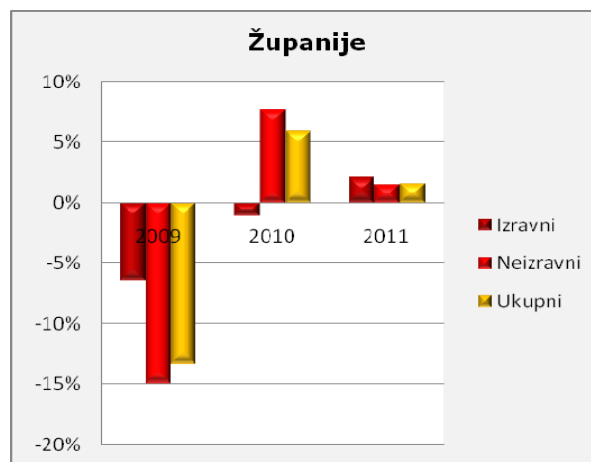
Grafikon 3

Posljednji trendovi poreznih prihoda županija i općina

Na sljedeća dva grafikona prikazano je kretanje izravnih, neizravnih (uključujući naplatu zaostalih obaveza, po propisima do 2006. godine) i ukupnih poreza u općinama i županijama FBiH u protekle tri godine.

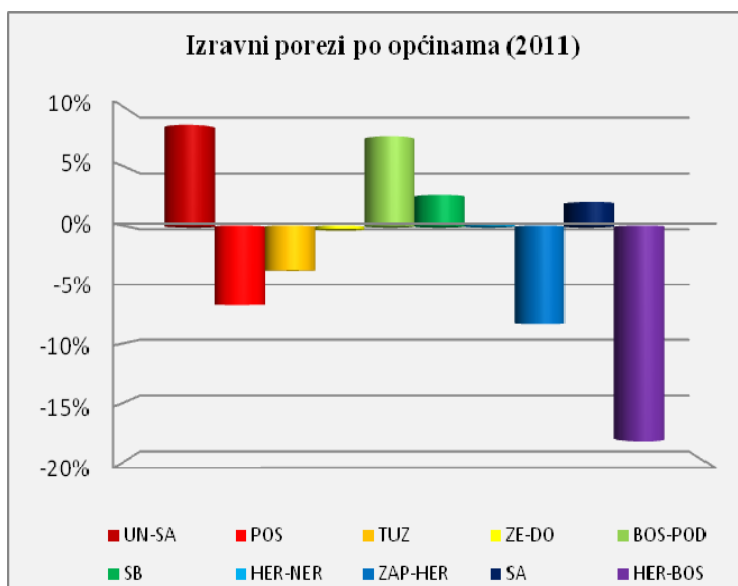

Grafikon 4

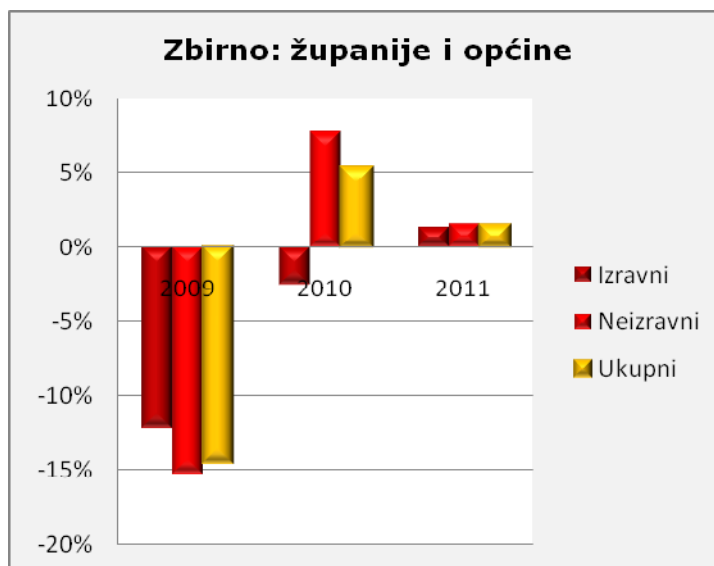
Grafikon 5

Ono što im je zajedničko je pad i jednih i drugih u 2009. godini. U 2010. godini izravni porezi ponovo padaju i u županijama i općinama, dok neizravni rastu. U 2011. godini su zabilježene skromne stope rasta svih, izuzev općinskih izravnih poreza (neznatan pad). Na narednom grafikonu je prikazano koje općine su imale pozitivne a koje negativne stope rasta izravnih poreza u 2011. godini.

Grafikon 6.

Dinamika neizravnih, izravnih i ukupnih poreza zbrojno za županije i općine prikazana je na grafikonu 7. Pad ukupnih poreznih prihoda iznosio je 14,5% u 2009. godini, dok je u 2010. i 2011. godini ostvaren rast od 5,4% i 1,6% respektivno. U 2010. godini je rast ukupnih poreznih prihoda ostvaren zahvaljujući snažnom rastu prihoda od neizravnih poreza, koji su ublažili efekte pada izravnih poreza. U 2011. godini je zabilježen skroman rast i jednih i drugih.

Grafikon 7

Ako promatramo kretanje ukupnih poreznih prihoda (izravnih i neizravnih) po pojedinim županijama, vidjećemo da je u 2009. godini ostvaren pad općinskih poreza u svakoj županiji, kao što je ostvaren i pad poreznih prihoda u svih deset županija.

U 2010. godini situacija nije tako jednolična. U tri županije padali su općinski porezi (Tuzlanska, Zapadno-hercegovačka i Sarajevska), a u ostalim rasli, dok su županijski porezi rasli u svim županijama.

U 2011. godini pali su općinski porezni prihodi u tri županije (Tuzlanska, Zapadno-hercegovačka i Herceg-bosanska), u jednoj stagnerali (Hercegovačko-neretvanska), a u ostalim su rasli. Županijski porezni prihodi pali su samo u Posavskoj županiji.

Zaključak

Kao i zbrojni porezni prihodi svih razina u BiH, porezni prihodi županija i općina u FBiH snažno su pali u 2009. godini, a rasli u 2010. i 2011. godini, po nešto nižoj stopi u zadnjoj godini. Brojni su faktori uzrokovali ovu dinamiku, od kojih su najvažniji makroekonomski tokovi i porezne reforme, a oni su utjecali na kretanje svih poreznih prihoda na razini države.

Kada dođemo do dinamike poreznih prihoda na razini Federacije BiH, naglašava se utjecaj sljedećih faktora: reforme izravnih poreza FBiH, te raspodjela prihoda sa JR (udio Institucija BiH, koeficijenti raspodjele).

Dinamika poreznih prihoda promatrano po pojedinim nižim razinama (županije, općine) ovisi o svim gore navedenim faktorima, a zatim o naplati izravnih poreza po županijama, te o pokazateljima na kojima se temelji metodologija raspodjele neizravnih poreza, propisana Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u FBiH (stanovništvo, površina, broj učenika, razvijenost, dr). Ovaj je zakon donesen 2006. godine, a propisao je pripadnost različitih prihoda pojedinim razinama u FBiH, te postepeno uvođenje formule za raspodjelu prihoda od neizravnih poreza u FBiH sa elementima horizontalnog fiskalnog izjednačavanja.

Konsolidirani izvještaji

(pripremila: Aleksandra Regoje)

Tablica 1 (Konsolidirani izvještaj: BiH, entiteti, JR)

Preliminarni konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode od neizravnih poreza koje prikuplja Uprava za neizravno oporezivanje na Jedinostveni račun,
- transfere sa Jedinostvenog računa UNO,
- prihode i rashode proračuna institucija Bosne i Hercegovine,
- prihode i rashode proračuna Federacije BiH,
- prihode i rashode proračuna Republike Srpske*.

Izvještaj ne uključuje neusklađene prihode prikupljene na JR UNO.

Tablica 2 i 4 (Konsolidirani izvještaji: Središnja vlada)

Preliminarni konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode proračuna institucija BiH,
- prihode i rashode proračuna FBiH i županija
- prihode i rashode proračuna RS*,
- prihode i rashode proračuna BD.

Tablica 3 (Konsolidirani izvještaji: Opća vlada)

Preliminarni konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode proračuna institucija BiH,
- prihode i rashode proračuna FBiH, županija, općina i fondova u FBiH,
- prihode i rashode proračuna RS*, općina i fondova u RS,
- prihode i rashode proračuna BD i fondova u BD.

*Obuhvaćeno: (A) proračun Republike i vanproračunska sredstva evidentirana u Glavnoj knjizi trezora RS, (B) ukupno ino-zaduženje za projekte koji se realizuju preko općina i preduzeća, (C) podatke korisnika proračuna Republike koji imaju vlastite bankovne račune (uključujući i neke jedinice za implementaciju ino-projekata formirane pri ministarstvima).

Konsolidirani izvještaj: JR, Institucije BiH, entiteti, 2012

	I	II	II	IV	V	VI	I-VI
Ukupni prihodi	418,2	402,4	532,5	503,1	501,9	540,0	2.898,1
Porezi	382,4	357,6	455,6	440,0	460,7	441,1	2.537,5
Izravni porezi	23,4	27,8	58,3	40,5	34,4	28,9	213,3
Porezi na dohodak i dobit	22,8	27,1	57,3	39,6	33,4	27,9	208,1
Porez na imovinu	0,6	0,7	1,0	0,9	1,0	1,0	5,2
Neizravni porezi (neto)	358,8	329,8	397,1	399,5	426,2	412,0	2.323,4
PDV	217,9	210,1	264,0	252,3	267,4	260,0	1.471,7
Trošarine	105,9	85,2	91,1	102,9	114,4	109,2	608,7
Putarina	21,2	19,0	20,6	22,7	23,9	23,5	130,8
Carine	12,6	14,5	20,1	20,1	19,1	18,0	104,4
Ostali neizravni porezi	1,2	1,0	1,3	1,5	1,4	1,4	7,8
Ostali porezi	0,2	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2	0,8
Doprinosi za socijalno osiguranje	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih organizacija	1,8	1,1	0,6	1,1	0,4	7,2	12,1
Neporezni prihodi	33,8	43,2	77,0	61,9	40,8	90,8	347,4
Transferi od ostalih proračunskih jedinica	0,2	0,5	-0,7	0,1	0,0	0,9	1,1

	I	II	II	IV	V	VI	I-VI
Ukupni rashodi	421,0	386,8	457,0	480,2	456,3	485,9	2.687,3
Tekući rashodi	416,5	382,3	453,2	475,3	450,4	467,1	2.644,8
Bruto plaće i naknade zaposlenih	130,4	131,5	133,0	133,6	129,2	129,6	787,3
Izdaci za materijal i usluge	13,3	17,2	26,2	29,4	27,7	30,6	144,4
Doznake na ime socijalne zaštite	51,5	52,7	65,1	55,1	45,3	57,7	327,4
Izdaci za kamate	5,0	5,8	19,2	8,5	14,3	27,4	80,2
Izdaci po osnovu kamata u inozemstvu	4,2	4,4	9,7	7,3	9,8	20,6	56,0
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	0,8	1,4	9,6	1,2	4,5	6,8	24,3
Subvencije	2,2	2,4	4,0	13,8	6,1	8,4	37,0
Donacije (nerezidentima)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Transferi drugim proračunskim jedinicama	40,9	39,9	40,0	51,1	47,6	50,9	270,3
Transferi sa JR (BD, županije, općine, fondovi, direkcije za ceste)	162,9	128,7	169,4	172,2	173,1	152,8	959,1
Drugi rashodi	10,2	4,0	-3,6	11,7	7,2	9,7	39,1
Neto izdaci za nefinancijsku imovinu	4,6	4,5	3,8	5,0	5,9	18,8	42,6
Izdaci za nefinancijsku imovinu	4,7	4,9	4,3	5,3	6,2	20,6	46,0
Primici od nefinancijske imovine	0,1	0,4	0,5	0,3	0,3	1,8	3,4
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	1,8	20,1	79,3	27,8	51,5	72,9	253,3
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (ukupni prihodi minus ukupni rashodi)	-2,8	15,6	75,5	22,8	45,6	54,1	210,8
Neto financiranje = (Minus) Neto pozajmljivanje/zaduživanje	2,8	-15,6	-75,5	-22,8	-45,6	-54,1	-210,8

Tablica 1.

Konsolidirani izvještaj: Središnja vlada, I-VI 2012

	Q1	Q2	Ukupno
Ukupni prihodi	1.326,4	1.533,1	2.859,6
Porezi	1.122,0	1.274,0	2.396,0
Izravni porezi	189,1	194,5	383,6
Porezi na dohodak i dobit	180,1	184,6	364,7
Porezi na plaću i radnu snagu	2,4	4,5	6,9
Porez na imovinu	6,6	5,4	12,0
Neizravni porezi	931,4	1.078,2	2.009,6
Ostali porezi	1,5	1,2	2,7
Doprinosi za socijalno osiguranje	0,0	0,0	0,0
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih organizacija	3,7	9,3	13,1
Neporezni prihodi	200,3	249,3	449,6
Transferi od ostalih proračunskih jedinica	0,4	0,5	0,9
Ukupni rashodi	1.242,6	1.418,4	2.660,9
Tekući rashodi	1.226,3	1.376,3	2.602,5
Bruto plaće i naknade zaposlenih	684,0	683,6	1.367,6
Izdaci za materijal i usluge	98,1	143,7	241,7
Doznake na ime socijalne zaštite	217,2	216,1	433,3
Izdaci za kamate	31,6	51,8	83,4
Izdaci po osnovu kamata u inozemstvu	18,8	38,5	57,2
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	12,8	13,3	26,2
Subvencije	27,0	46,8	73,8
Donacije (nerezidentima)	0,0	2,1	2,1
Transferi drugim proračunskim jedinicama	127,8	159,8	287,6
Drugi rashodi	40,5	72,5	113,0
Neto izdaci za nefinancijsku imovinu	16,3	42,1	58,4
Izdaci za nefinancijsku imovinu	17,9	45,1	62,9
Primici od nefinancijske imovine	1,5	3,0	4,5
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	100,2	156,9	257,0
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (uk. prihodi minus ukupni rashodi)	83,9	114,8	198,6
Neto financiranje = (Minus) Neto pozajmljivanje/zaduživanje	-83,9	-114,8	-198,6

Tablica 2.

Konsolidirani izvještaj: Opća vlada, 2011 (konačni podaci)

	2011
Ukupni prihodi	11.180,1
Porezi	5.747,8
Izravni porezi	903,7
Porezi na dohodak i dobit	794,0
Porezi na plaću i radnu snagu	13,9
Porez na imovinu	95,8
Neizravni porezi	4.828,0
Ostali porezi	16,2
Doprinosi za socijalno osiguranje	4.050,3
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih organizacija	38,3
Neporezni prihodi	1.322,2
Transferi od ostalih proračunskih jedinica	21,5
Ukupni rashodi	11.493,0
Tekući rashodi	11.002,9
Bruto plaće i naknade zaposlenih	3.328,7
Izdaci za materijal i usluge	2.067,6
Doznake na ime socijalne zaštite	4.333,3
Izdaci za kamate	164,4
Subvencije	428,2
Donacije (nerezidentima)	0,0
Transferi	217,8
Drugi rashodi	462,9
Neto izdaci za nefinancijsku imovinu	490,1
Izdaci za nefinancijsku imovinu	531,4
Primici od nefinancijske imovine	41,3
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	177,2
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (ukupni prihodi minus ukupni rashodi)	-312,9
Neto financiranje = (Minus) Neto pozajmljivanje/zaduživanje	312,9

Tablica 3.

Konsolidirani izvještaj: Središnja vlada, 2011 (konačni podaci)

	2011
Ukupni prihodi	5.983,4
Porezi	5.050,9
Izravni porezi	709,3
Porezi na dohodak i dobit	677,2
Porezi na plaću i radnu snagu	9,8
Porez na imovinu	22,3
Neizravni porezi	4.330,5
Ostali porezi	11,1
Doprinosi za socijalno osiguranje	0,0
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih organizacija	29,4
Neporezni prihodi	887,2
Transferi od ostalih proračunskih jedinica	15,9
Ukupni rashodi	6.228,5
Tekući rashodi	6.020,5
Bruto plaće i naknade zaposlenih	2.847,5
Izdaci za materijal i usluge	679,4
Doznake na ime socijalne zaštite	1.032,4
Izdaci za kamate	137,9
Subvencije	376,8
Donacije (nerezidentima)	0,0
Transferi	701,6
Drugi rashodi	244,9
Neto izdaci za nefinancijsku imovinu	208,0
Izdaci za nefinancijsku imovinu	228,6
Primici od nefinancijske imovine	20,5
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	-37,1
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (ukupni prihodi minus ukupni rashodi)	-245,1
Neto financiranje = (Minus) Neto pozajmljivanje/zaduživanje	245,1

Tablica 4.